

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

De Baptismate Paschali Et Origine Ac Ritv Consecrandi Agnos Dei Liber

Panvinio, Onofrio

Romae, 1656

Onvphrii Panvinii Veronen.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11287

ONVPHRII PANVINII VERONEN.

Fratriſ Eremitæ Auguſtiniani, de
Baptiſmate Paſchali, & origine
conſecrandi

AGNOS DEI.

*Ad Illuſtriſs. & Reuerendiſs. Dominum Alexan-
dram Farnęſium Diaconum Cardinalem,
Sanctę Sedis Apoſtolice Vicecan-
cellarium -*

Olemnis & verus conſuetudo
eſt, pluribuſq; iam ſæculis in
Romana Eccleſia uſurpata, vt
Pontifices Maximi infra Octa-
uam Paſchatis primi anni
Pontificatus, & deinceps ſe-
ptimo quoque anno, dum in humanis agunt,
orbes quodaſdam cereos candidiſſimos Bene-
dicant, Conſecrent, & (vt eiſdem cære-
monię vocabulo utar) Baptizent, eoſque; populo
Chriſtiano deuotiſſimè diſtribuant, qui apud
fideles deuotionis ergo, & in multorum malo-
rum remedia ſeruati ſanctiſſimè coluntur. Hi
è cereis Paſchalibus, qui præteritiſ annis ſuper
fuere, alia addita cera conſici ſolebant, Agni
imagine ſignati, quos vulgo Agnos Dei vocāt.
Qua cæremonia, quum nihil terè (vt ego ſen-
tio)

tio) sit notius vulgatiusq; eius tamen origo, &
 primordia obscura sunt, & à neminè hæcenus
 (quod sciam) explicata. Hac idcirco ratione
 persuasus rem nõ iniucundã omnibus pijs me
 facturum, atq; Christianæ antiquitatis studio-
 sis plurimũ gratificaturum arbitratus sum, si,
 quæ de huius vulgatissime, & pulcherrime cõ-
 suetudinis obscura origine didici, in lucẽ cum
 clarissimi nominis tui (Alexander Card. Am-
 plissime) præscriptione ederem, hoc præsertim
 tẽpore, quo eos Pius Papa IV. religiosissimus
 & piensissimus Pontifex Benedicere, & Bapti-
 zare, more maiorum constituit. Tuo enim be-
 neficio & liberalitate, quũ honestissimo mihi
 otio frui cõcessum fuerit, animus ad eiusmodi
 tractanda suapte natura incitatus admodum
 liber est. Atque ideo sub tui nominis Amplif-
 simi patrociniõ, arduam mihi quidẽ, sed om-
 nibus mortalibus (vt spero) vtilẽ prouinciã
 assumpsi, vt historiam omnem Ecclesiasticam,
 Christianæ religionis instituta, varias consue-
 tudines, & cæremonias, ac quicquid cognitu
 dignũ in Ecclesia Catholica iam inde ab Apo-
 stolorum tempestate ad nostra vsque sæcula
 gestum sit, quantum ratio temporum patitur,
 illustrarem; atque ea, qua à me diligentia fieri
 posset, monumẽtis traderem litterarũ. Quæ
 omnia quũ in his diu, & multũ hæcenus labo-
 ra-

ra-

rauerim, propediē in publicā Christianorū omnium vtilitatē me euulgaturū, diuino numine fretus, spero, atq; etiā polliceor. Exiguū interim hoc opusculū sibi habeat diligēs ac pius Lector dū reliqua, quorū tanquā specimē est, adornē.

Rem igitur, cuius initia temporum iniuria obscurissima iam facta sunt, explicaturo, illud ante omnia scitu dignum animaduertere visū est, me nihil, quod huius rei apertē, & clarē mentionem faciat, hactenus inuenisse; sed quæ memoriæ prodere statui, omnia ex rei ipsius ritu & his cæremonijs, quæ hoc etiā tempore in eis Baptizandis celebrantur, obseruata collegi.

Quæ omnia quum conuenire omninō antiquissimis Baptizandi Catechumenos, hoc est, qui ad Christi fidem veniebant, institutionibus demonstrauro, optima certaue coniectura persuaderi poterit, eius rei originem, ex hac in Baptismate Christianorum vetusta obseruantia fluxisse. Hæc autē vt facilius, & accuratius ab omnibus intelligantur, operæ pretiū est, primū ea tradere, quæ apud vetustissimos nostræ religionis auctores de Baptismate, eiusq; varijs ritibus, & cæremonijs scripta inueni; deinde ea his applicare institutis, quæ nunc in horum orbū cereorū Benedictione obseruantur. Quibus perceptis, rei ipsius origo, & vnde id institutū manarit, manifestē intelligi, & cognosci poterit.

Pri.

Primum omnium satis manifestum est, Baptismatis obseruantiam sanctissimum esse Ecclesie Sacramentum, à Domino nostro IESV CHRISTO ordinatum, atque ab omnibus qui eidem nomina dant, suscipiendum, sine quo regnum Cœlorum ingredi nemo potest; iuxta illud Euangelicum axioma: Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu sancto, non potest introire regnum Dei.

Baptizandi porrò, vt etiam cæterorum Ecclesie Sacramentorum varij ritus, & consuetudines apud veteres Christianos fuerunt. Nam diuersis temporibus, variatis hominum moribus & voluntaribus, multa quoque in Ecclesia mutata sunt. Principio enim sub ipsis Apostolorum temporibus omnes fere, qui regenerationis lauacro abluebantur, adulti erant, quum quotidie multi ex gentibus ad Christianam religionem confluerent: nam eo tempore vbique reperire erat ethnicos Christianis admixtos. Idem quoque obseruatum fuisse primis Ecclesie post persecutiones tēpestatibus, exēplo sunt Ambrosius, & Nectarius, quorum ille ex catechumeno Mediolanensis, iste ex gentili Constantinopolitanus Episcopi ordinati sunt. Itē Beatus Pater Augustinus, senior Theodosius Imperator, & alij multi, quos iam adultos per ea tempora baptizatos fuisse constat. Dies etiam baptismatis
incer-

incerti erant, neque solemnibus observantia ordinati. Quin etiam Baptisma ab omnibus conferebatur, siquidem eo tempore omnes docebant, omnesque baptizabant quibuscumque diebus, & temporibus se obtulisset occasio. De quibus caeremonijs, & ecclesiasticis nonnullis alijs ordinationibus, post primordia nascentis Ecclesiae institutis, meminit Rabanus Maurus in epistola quadam ad Regembaldum, quam citat Burchardus Vormatiensis libro sexto, in quo de Sacramentis loquitur, in hæc verba: Igitur ut B. Ambrosius testatur, postquam omnibus locis Ecclesiae sunt constitutæ, & officia ordinata, est aliter composita res, quam coeperat. Primum enim omnes docebant, & omnes baptizabant, quibuscumque diebus, & temporibus fuisset occasio. Nec enim Philippus tempus quaesivit, aut diem, quo Eunuchum baptizaret, neque ieiunium interposuit. Neque Paulus, & Silas tempus distulerunt, quo custodem carceris baptizarent cum omnibus suis. Neque Petrus Clericos habuit, aut diem quaesivit, quando Cornelium cum omni domo sua baptizavit; hoc fecit ipse, nec iussit fratribus, qui cum illo erant apud Cornelium in Ioppe: adhuc enim praeter septem Diaconos nullus fuerat ordinatus. Ut ergo cresceret plebs, & multiplicaretur, omnibus inter initia concessum est

est

est & euangelizare, & baptizare, & scripturas in Ecclesia explanare. At vbi omnia loca circumplexa est Ecclesia, conuenticula constituta sunt & Rectores, & cætera officia in Ecclesijs sunt ordinata; vt nullus de Clero auderet, qui ordinatus non esset, quod sciret non sibi creditum, vel concessum, & cœpit alio ordine, & prouidentia gubernari Ecclesia. In qua si omnes eadem possent, irrationabile esset, & vulgaris res, & vilissima videretur. Inde est origo, vnde nunc neque Diaconi populo prædicant; neq. Clerici, vel Laici baptizant, neq; quocumque die credentes tinguntur, nisi egri. Ideo non per omnia conueniunt scripta Apostolica ordinationibus, quæ nunc in Ecclesia sunt, quia hæc inter initia sunt scripta, &c. Atque hæcenus D. Rabanus apud Burchardum.

Baptizandi verò ritum, & rationem apud vetustissimos Christianos explicat Q. Septimius Florens Tertullianus multis locis, & primùm in libro contra Praxeam prope finem, vbi de Christo loquitur: ait enim: Et post resurrectionem spondens missurū se discipulis promissionem Patris, & nouissimè mandans, vt tingerent in Patrem, Filium, & Spiritum sanctum, non in vnum, nam nec semel, sed ter, ad singula nomina in personas singulas tingimur. Idem in libro de corona militis, Aquam (inquit) adituri
ibi.

ibidem, sed, & aliquāto prius in Ecclesia sub Antistitis manu contestamur nos renuntiare Diabolo, & pompæ, & Angelis eius; dehinc ter mergimur, amplius aliquid respondentes, quàm Dominus in euangelio determinauit. Inde suscepti, lactis, ac mellis concordiam prægustamus, exquæ ea die lauacro quotidiano per totam hebdomadam abstinemus. Rursus in primo libro aduersus Marcionem Ponticum hæresiarcham idem his verbis refert: Sed ille quidem usque nunc nec aquam reprobauit Creatoris, qua suos abluit; nec oleum, quo suos ungit; nec mellis, & lactis societatem, qua suos infantat. De quibus cæremonijs meminerunt etiam alij veteres Scriptores.

Contestationis enim, qua Christiani diabolo, & pompæ, & angelis eius renunciabant, pluribus in locis mentionem facit S. Hieronymus, & præsertim in epistola ad Rusticum, quæ ad Occidentem versus facere consuetudinem fuisse scribit. Interpres quoque Dionysij de Ecclesiastica Hierarchia: Deinde (inquit) Occidentem versus illum statuens, intendentem manus ad eandem regionem conuersas, insufflare illum ter Satanam iubet, & præterea abrenuntiationem profiteri. Idque sequenti capite exponens docet impulsione manuum Baptizandum obscuræ militiæ consortia renuere, & exsufflare.

Hæc

Hæc ipsa referunt B. Ioannes Chrysoſtomus in homilia Adami, & Euæ, & ſuper quintumdecimũ caput epiſtolæ prioris ad Corinthios: Item S. Auguſtinus in ſermone ſecundi diei Paſchatis, in libris Symboli, de Dogmatibus Eccleſiaſticis, & poſtremo in epiſtola ad Sixtum, præſbyterum S. R. E. finem verſus. Vnctionem verò ex ſacro oleo idem Dionyſius in libro de Eccleſiaſtica Hierarchia profitetur, qui eam in baptiſmate uſurpari à ſanctis Apoſtolis ex Chriſti mandato inſtitutum eſſe affirmat: quod etiã Adamantius Origenes homilia vij. ſuper Ezechielem recitat, & beatiffimus martyr Cyprianus in Epiſtola ad Antonianum, Rogatianũ, & Honoratũ Episcopos. Vngi (inquit) neceſſe eſt eum, qui Baptizatus ſit, vt accepto Chriſmate, ideſt vnctione vnctus Dei, habere in ſe Chriſti gratiam poſſit. Idem Concilia Laodicenũ capite xlii. & Arauſicanum capite primo obſeruari conſtituerunt. Cæremonia porrò lactis, & mellis ex veteri inſtrumento aſſumpta eſt, in quo ſubinde mentio ſit terræ fluentis lacte, & melle: & ex loco Eſaiæ, Butyrum, & mel comedet. Lac enim infantibus conuenit, quibus aſſimilantur recens Baptizati. In occidentis verò Eccleſia, de nouo baptizatis vinum, & lac dare veteres conſueuiſſe, refert S. Hieronymus in libro aduerſum Luciferianos, & in commentarijs
in

in Eſaiam, vbi locum illum explicat: Venite,
 emite absque argento, & vlla commutatione
 vinum, & lac, nempe his verbis de Christo lo-
 quens. Quod (inquit) vinum miscuit sapientia
 in cratere suo, omnes stultos sæculi, mūdique
 sapientiam non habentes prouocans ad biben-
 dum, vt non solum vinum emamus, sed & lac,
 quod significat innocentiam paruulorum. Qui
 mos ac typus in Occidētis Ecclesijs hodie vsq;
 seruatur, vt renatis in Christo vinum, lacq; tri-
 buatur. Quod autem Tertullianus scripsit, lac, &
 mel solita fuisse Baptizatis suo tempore dari,
 fortè S. Hieronymi sæculo in vinum, & lac cō-
 uerterat consuetudo. Ad hæc Dionysius, quem
 supra citauī, refert sacerdotem Catechumenor-
 um nomina sigillatim rogare solitum; & eos
 omnes ante Baptismū nomina dedisse, quæ scri-
 pto notabantur. Et adijcit: Baptizatis statim
 Corpus Christi tradi, ipsosq; Chrismate vngi
 solitos. Fuit etiam vsus in primitiua Ecclesia sal
 benedictum, ori Baptizandorum apponi, vt re-
 fert Origenes homilia v. i. super Ezechielē, vbi
 etiam Catechumenos hortatur, vt se præparēt
 sal Christi fieri. S. Ambrosius in libro de ijs, qui
 mysterijs inſitiantur, cōmemorat, nasum, auresq;
 Baptizandorum Sacerdotes tāgere cōsueuisse.
 Quarum omnium cæremoniarum vir sanctus
 Eusebius Emesenus in Homilijs Paschalibus fre-

B

quen-

quenter mentionem facit. Sed quando tot iam cōsuetudinum meminerim, quæ in Baptismate fiebant, cur nō etiam illas apponam, quæ apud Burchardū Vvormatiensem in sexto libro, qui de Sacramentis Ecclesiæ tractat, notatæ sunt, præsertim quum sint cognitu dignissimæ? Sic autē illic legitur: In illo officio primū Paganus Catechumenus fit accedēs ad Baptismū, vt renunciet maligno spiritui, & omnibus damno-
 sis eius pompis. Exsufflatur etiam, vt fugato Diabolo, Christo Domino nostro paretur introitus. Exorcizatur, id est cōiuratur malignus spiritus, vt exeat & recedat dās locū Deo vero. Accipit Catechumenus sal, vt putrida, & fluxa eius peccata sapientiæ sale diuino munere mū-
 dentur. Deinde Symboli Apostolici traditur ei fides, vt vacua domus, & à prisco habitatore derelicta, fide ornatur, & vt præparetur habitatio Deo. Tum fiunt scrutinia, vt exploretur certius, an post renunciationem Sathanæ facta verba datæ fidei radicitus corde defixerit. Tanguntur & nares, vt quamdiu spiritum naribus trahat, in fide acceptā perduret. Pectus quoque eodem perungitur oleo, vt signo Sanctæ Crucis Diabolo claudatur ingressus: signantur & scapulæ, vt vndique muniatur. Item in pectoris, & scapulæ vnctione significatur fidei firmitas, & operum bonorum perseverantia. Et
 sic

fic in nomine Sanctæ Trinitatis trina submer-
sione baptizatur, & certè homo, qui ad ima-
ginem Sanctæ Trinitatis creatus est, ad eãdem
renouatur imaginẽ, & qui tertio gradu pecca-
ti, id est consensu, cecidit in mortem, tertio le-
uatus à fonte, per gratiã surgit ad vitam. Tum
albis induitur vestimẽtis propter gaudium re-
generationis, ad castitatem vitæ, & Angelici
splendoris decorem. Tum sacro Chrismate ca-
put perũgitur, & mystico tegitur velamine, vt
intelligat se diadema regni Sacerdotij dignita-
tem portare, iuxta Apostolum; Vos estis genus
regale, & Sacerdotale, offerentes vosmetipsos
Deo viuo hostiam sanctam, & Deo placentem.
Sic corpore & sanguine Domini cõfirmatur, vt
illius sit capitis membrum, qui pro nobis passus
est, & resurrexit. Nouissimè per impositionem
manus à summo Sacerdote septiformis gratiæ
spiritum accipit, vt roboretur per Spiritum
Sanctum ad prædicandum alijs, qui fuit in Ba-
ptismo per gratiam vita donatus æterna, &c.

Baptismi autem dies, quos Apostolorũ sæ-
culo, incertos, & varios fuisse iam demonstraui,
certis quibusdam, & statis tẽporibus, id est bis
in anno postea firmatos fuisse à Sãctis patribus
auctor est, quem supra citavi, D. Rabanus. Neq.
(inquit) quocumq; die credentes tingũtur, nisi
ægri. Tempus autem Baptizandi erat Pascha

potissimum, & Pentecoste cum sex diebus sequētib. Quī mos antiquissimus fuit. S. Syluester Papa in Synodo Romana CCXXCIV. Episcoporum, canone XI I. ait: Baptismū prædicantes dare omnibus infirmis, sanis autē, sicut veritas commonet, in Pascha, & Pentecoste. Siricius Papa epist. I. ad Himerium cap. 2. Sequitur (inquit) de diuersis Baptizandorū temporibus prout vnicuiq; libitū fuerit improbabilis, & emendanda confusio, quæ à nostris confacerdotibus nō ratione auctoritatis alicuius, sed sola temeritate præsumitur, vt passim ac liberè natalitijs Christi, seu Apparitionis, nec nō & Apostolorū seu Martyrum festiuitatibus innumeræ (vt asseris) plebes Baptismi mysterium consequantur, quū hoc sibi priuilegiū, & apud nos, & apud omnes Ecclesias Dominicum specialiter cum Pētecoste sua Pascha defendat, quibus solis per annum diebus ad fidem cōfluentibus generalia Baptismatis tradi cōuenit Sacramenta; his dūtaxat exceptis, qui ante quadraginta vel eo amplius dies nomē dederint, & exorcismis, quotidianisq. orationibus, atque ieiunijs fuerint expiati, quatenus Apostolica illa impleatur præceptio, vt expurgato fermēto veteri noua incipiat esse conspersio. Sicut sacram ergo paschalem reuerentiam in nullo dicimus esse minuendam, ita infantibus, qui nondum potuerint loqui

qui per ætatem, vel his, quibus in qualibet necessitate opus fuerit, sacri vnda Baptismatis omni volumus celeritate succurri, ne ad nostrarum perniciem tendat animarum, si negato desiderantibus fonte salutari, exiens vnusquisq; de sæculo, & regnum perdat, & vitam, &c. Itē Gelasius Papa epist. prima Episcopis per Lucaniam, Bruttios, & Siciliam constitutis cap. XII. Baptizandi sibi quispiam passim quocumque tempore nullam credat inesse fiduciam, præter Paschale festum, & Pentecostes venerabile Sacramentum, excepto dumtaxat grauissimi languoris incurfu, in quo verendum est, ne morbi crescente periculo, sine remedio salutari fortassis ægrotās exitio præuentus excedat. Gerundense quoque Concilium can. iv. Catechumeni in Paschæ solemnitate, vel Pentecostes, ad Baptismum veniant; cæteris solemnitatibus infirmi tantum debent baptizari, qui quocumque tempore sunt baptizandi. Idem refert Concilium Matisconense secundum canone III.

Eadem quoque consuetudo per tempora Caroli Magni, & Hludouici Pij Imperatorum seruata est. Extant enim leges ab illis sancitæ, quibus cauetur, ne quemquam Sacerdotes baptizēt, excepto mortis articulo, præterquam in Pascha, & Pentecoste. Eas sanctiones complectitur volumen Legum Regis pipini, Caroli

Magni, Hludouici Pij, & Hlotharij Augustorum, quas Ansegisus Abbas collegit, & nunc etiam circumferuntur.

Quum autem antiquitus non nisi adultos baptizari mos fuisset, consuetudo postea inualluit, & quidem ob iustas causas, ut infantes quoque sancto lauacro abluerentur. Eos tamen non nisi in Paschate, aut Pentecoste tingi mos diuturnus in multis Ecclesijs fuit, & per longa tempora obseruatus, hac scilicet ratione, ut infantes post Pascha nati ad Baptismum Pētecostes reseruarentur, & nati post Pentecosten proximo Paschali festo (excepta necessitate baptizandi) vna cum adultis Catechumenis, qui ex externis nationibus ad Christi fidem continuo confluebant, Sacerdotibus offerrentur. Quod verò de infatibus Baptizandis dictum est, libri rituales, quos Agēdas vulgo vocant, aperte testantur, dum indicant, quo ordine infantium Baiuli, vna cum susceptoribus suis stare debeant. Nec me latet in multis Ecclesijs, & forte ex Papæ Siricij constitutione, quam paulo ante citavi, infantes quocumque anni tempore (quod etiam nunc in usu est) ut parentibus libebat, tingi solitos, idque propter multa pericula, quibus ea ætas subiaceret. Qua ratione factum est, ut consuetudo baptizandi in Pascha, & Pentecoste nostris temporibus omnino antiquata sit, quum
ho.

hodie pauci omninò sint Catechumeni, qui illis diebus baptizandi essent, & pueri siue infantes quocumque anni tempore baptizentur.

Nec mirum esse debet si cæremoniæ secundum Ecclesiarum, & Regionum diuersitatem variant, quum suas consuetudines habuerit Oriens, quemadmodum constat ex Dionysio, suas quoque habuerit Occidens.

Vt etiam multis coniecturis assequi potui, priscis temporibus vnicum tantum lauacrum, siue Baptisteriũ in singulis vrbibus erat, idque propè maius ciuitatis templum, quod matrem Ecclesiam vulgò vocant, fabricatum, quemadmodum nũc est Bononiæ, Florentiæ, Parmæ, & alibi, in quo vno tingebantur pueri, iuuenes, senes, diuites, & pauperes, serui, & liberi, viri, & mulieres. Vnde Gregorius Nazianzenus in oratione de Baptismo obiurgat opulètos, quos pudebat cum pauperibus simul tingi. Romæ quoque elegãs lauacrum, siue Baptisterium adhuc extat omnibus suis ornamentis (quæ multa, & ingentia fuere) nũc expoliatum. Quod Sanctus Syluester Papa ex cõcessione Imp. Cæsaris Cõstantini Augusti, Laterani prope maiorem Vrbis Basilicam, quæ Constantiniana appellatur, extruxit, & maximis donis, & ornamentis, quæ idem Imperator Cõstantinus ipsi Sancto Pontifici donauerat, decorauit; quæ oĩa ab Anasta-

sio S.R.E. Bibliothecario in libro, quem de Romanis Pontificibus scriptum reliquit, in vita S. Syluestri enumerantur; Vulgo nunc dicitur la-uacrum Constantini, vel S. Ioannis in Fonte; in eo extant octo columnæ Porphyreticæ, quas quum ad loci ornatum Imperator Constantinus contulisset, ibidemque extra opus intactas reliquisset, eas postea, vt idem Bibliothecarius auctot est, sextus Papa III. additis marmoreis Epistylis in eam, quã nunc cernimus octã-gulam formã erexit, versibusque Epistylis incisis ornauit, quos iam exolescentes, & carie, temporequẽ fere consumptos, admotis scalis sexennio ante quanta potui diligentia collegi, eosque ne perirent, & quoniam digni visi sunt, qui hic ponantur, quum multa quæ dixi, illis declarari, vel confirmari possint, subieci. sunt autem hi :

*Gens sacrauda polis, hic semine nascitur almo ;
 Quam fecundatis Spiritus edit aquis ;
 Virgineo foetugenetrix Ecclesia natos ,
 Quos spirante Deo concipit, amne parit ;
 Cœlorum regnum sperate hoc fonte renati ,
 Non recipit felix vita semel genitos ;
 Fons hic est vita, & qui totum diluit orbem
 Sumens de Christi vulnere principium ;
 Mergens peccator sacro purgande fluente ;
 Quem veterem accipiet, proferet unda nouum ;
 Insons esse volens isto mundare lauacro ,
 Seu patrio premeris crimine, seu proprio*

Nul.

*Nulla renascentum est distantia, quos facit unum ;
 Unus fons, unus spiritus, una fides ;
 Nec numerus quemquam scelerum, nec forma suorum
 Terreat, hoc natus flumine sanctus crit.*

Hæc autem animaduersa maximam lucem afferunt ad intelligendas cæremonias, & Cantica, Missarumq; mysteria, quibus adhuc in Quadragesima, & Paschalibus ferijs nostra Sancta Ecclesia utitur.

Quum enim (vt dixi) Baptismatis Sacramento dies Paschalis præcipuè destinatus fuisset: ex veteri obseruâtia, quam ex Siricio Papa paulo ante citavi, necesse erat, vt ad Christianam pietatem conuersi, qui tunc credentes dicebantur, ad minus quadraginta diebus ante Baptismum Christo nomen darent; hoc est, se Episcopo, vel Sacerdotibus præsetarent, nomina sua profiterentur, Baptismaq; peterent. Is dies erat primæ Dominicæ in Quadragesima, qui quadragesimus est ante Dominicam Paschalem, in quo antiquis temporibus eiusdem sanctissimæ Quadragesimalis obseruationis initium erat; quatuor enim dies, qui nunc pari obseruantia ante primam Dominicam Quadragesimæ coluntur, ipsi Quadragesimali sacro à Gregorio XI. additi sunt, quos etiam, vt non ex antiqua obseruantia, Ecclesia Mediolanensis hæctenus non agnouit. Dominica igitur prima in Quadragesima introducebantur credentes in Ec-

cle-

clesiam vt catechizarentur, quo die eis legebatur Euangelium, in quo Christi quadraginta dierum ieiunium, & à Diabolo tentatio referuntur, innuentes illud veteris Instrumenti scriptum; Fili accedēs ad seruitutem Dei prępara animam tuam ad tentationem. Tunc Exorcismis, quotidianisq; orationibus, atque ieiunijs, vt refert papa Siricius, expiabantur, singulisque illis diebus lectione sancti Euangelij explicata per ministros Ecclesię instructi, Catechumeni post dicebantur. Hinc ego Quadragesimalium concionum, ieiuniorum, & cęterarum illius temporis obseruationum originę manasse crediderim, quę certę nō nisi ex Apostolorum traditione institutę sunt. Extat canon LXXXV. Concilij quarti Carthaginensis, quo iubetur, vt Baptizandi prius nomen suum dent; & diu sub abstinentia vini, & carniū, ac manus impositione & crebra examinatione Baptismum percipiant. Extat & aliud decretum Concilij Laodicensi canone XLIV. ne post duas hebdomadas Quadragesimę, quisquam amplius ad Baptisma suscipi eo anno possit. Concilium quoque Bracharen. secundum cap. IX. de Catechumenis loquens. Pręcipiant (inquit) Sacerdotes eos Quadragesimę ieiunijs seruire.

Dominica vęro tertia Quadragesimę, qua cantatur euangelium de muto, qui à dęmone

qb-

obsessus, à Christo liberatus fuerat, pueri & Catechumeni exorcizabantur, vt iubet idem Concilij Bracharenfis secundi canon.

Sabbato autem, qui est ante Dominicā Palmarum, in quo cātatur Introitus; Miserere mihi Domine, &c. Sacerdotes Catechumenis iam instructis Symbolum Apostolorum discendum tradebāt; quare is dies hactenus appellatur Sabbathum in traditione Symboli, quemadmodum ex antiquissimo libro Rituali constat. Huius porro rei extant canones XIII. Concilij Agathen. XLVI. Laodiceni, & Trulli LXXIX. Ante octo (inquit) dies Dominicæ Resurrectionis Symbolum prædicatur, quod postea ex decreto Concilij Laodiceni canone XLVI. feria V. in Coena Domini, Episcopo, vel Presbyteris recitabant. Nec quicquam aliud sonant Introitus, Collectæ, Lectiones, & Euangelia Missarum Quadragesimalium, quàm huiusmodi obseruantias, & præsertim Collecta Sabbati ante Palmas, quod dicitur in traditione Symboli, quæ eiusmodi est. Proficiat (quæsumus Domine) plebs tibi dicata piæ deuotionis affectu: vt sacris actionibus erudita quanto maiestati tuæ, fit gratior, tanto donis potioribus augeatur. Sabbato autem sancto Paschæ primo benedicebatur fons nouus Baptismatis, Chrismatisque noui oleum infūdebatur (quod etiam

etiam hodie institutum permansit. Ad Baptisma, quod proxima hebdomada fieri consueverat, celebrandum, Catechumeni quoque dum Missa eius diei celebratur, Ecclesiam ingressi, ante Episcopum alta voce Alleluia canebant; quem ritum nunc, & sancta Romana Ecclesia seruat: Nam Sabbato sancto post lectam Epistolam Missæ, Subdiaconus Apostolicus procedit ante Pontificem, & stans alta voce dicit: Pater sancte, Annuntio vobis gaudium magnum, quod est Alleluia.

In die verò sancto paschatis, qui Resurrectioni Dominicæ specialiter dicatus est, qua sancta fides nostra, nouissimum suæ perfectionis finem accepit, Sacerdotes Baptismatis Sacramentum plebi Dei, Catechumenis scilicet, conferre incipiebant, idque persequerentur sex diebus sequentibus: quod etiam indicant ipsa Missarum, & Officiorum Paschalium solemnia, qualia sunt; Hymnus, Rex Sanctorum Domine. Oratio Sabbati Sancti. Deus cuius antiqua mirabilia etiam nostris sæculis coruscare sentimus, dum quod vni populo, & persecutione Aegyptiaca liberando, dexteræ tuæ potentia contulisti, id in salutem gentium, per aquam regenerationis operaris. Item Responsorium diei Paschæ. Vidi aquam egredientem de templo à latere dextro & omnes,
ad

ad quos peruenit aqua ista, salui facti sunt. infra Canonem; Hanc igitur oblationē seruitutis nostrę, sed & cunctę familię tuę, quam tibi offerimus, pro his quos regenerare dignatus es ex aqua & Spiritu sancto, tribuēs eis remissionem omniū peccatorum. Oratio ferię ij. Deus qui solemnitate Paschali mundo remedia contulisti, Introitus ferię iij. Aqua sapientię potauit eos. & huius diei Oratio. Deus qui Ecclesiam tuam semper gentiū uocatione (alias) nouo semper foetu multiplicas. Introitus ferię iiij. Venite benedicti Patris mei. Introitus ferię v. Victtricem manum tuam Domine laudauerunt pariter, quia sapientia aperuit os mutum, & linguas infantium fecit disertas. Et eius diei Oratio. Deus qui diuersitatem gentium in confessione tui nominis Baptismate renouasti, ut sempiternam beatitudinē consequantur. Introitus ferię vj. Eduxit eos Dominus in spe. Secreta. Hostias quęsumus Domine placatus assume, quas & pro renatorū expiatione peccati deferimus, & pro acceleratione celestis auxilii &c.

Ad antiquam uero lactis, & mellis cęre moniam, de qua supra uerba feci, alludit Introitus ferię ij. Introduxit uos Dominus in terrā fluētē lac & mel, ut lex Dñi semper sit in ore uestro.

Dominica in Albis cur ita dicatur.

Hebdomada autem Paschalis, in qua Baptismi
Sacra-

Sacramentum conferebatur, in Albis dicebatur, ab albis vestibus quibus induebantur recēs Baptizati: verū nostris temporibus hoc sibi tantum cognomen retinuit Sabbatum infra octauam Paschæ, quo omnes qui Baptisma per eam hebdomadam susceperāt, albis vestibus amicti, simul cōueniebant ad Ecclesiam: quod innuit Hymnus, qui eo die cātatur, Ad coenam Agni prouidi, & stolis albis candidi, post transitum maris rubri Christo canamus Principi &c. hāc autē ob causam albis vestibus induebātur Baptizati, quo meminissent se iam manumissos, & e seruis, ac mancipijs diaboli libertos factos Iesu Christi. Nam Tertullianus libro, qui inscribitur de Resurrectione carnis, ordine recensens manumissionis insignia, albam quoque vestē adnumerat. Si famulū tuū (inquit) libertate mutaueris, & vestis albę nitore & annuli aurei honore, & patroni nomine, ac tribu, mensaque honoratur.

Color quoque albus innocentiae precipue conuenit. Eius quoque rei meminit Burchardus, quem supra citaui, & Honoratus Venantius Fortunatus in carmine, cui initium est Salue festa dies etc. vbi ait.

*Rex sacer ecce tui propèrat pars magna tropæi,
Quim puras animas pura lauacra beant;
Candidus egreditur nitidis exercitus undis
Atque vetus vitium purgat in anne nouo,*

Ful.

*Fulgentes animas vestis quoque candida signat
Et grege de nullo gaudi Pastora habet;*

Baptizatis autem albis indutis Sabbato post Pascha ad Ecclesiam conuenientibus. Alleluia cantantibus Sacerdos Missam celebraturus, Introitum Missæ illi rei congruentem legebat. Eduxit Dominus populum suum in exultatione; & electos suos in letitia, eisque illam Beati Petri epistolę partem recitabat, quę etiam hodie legitur, et sic incipit; Charissimi, deponētes omnem malitiam, et omnem dolum, et simulationes et inuidias et omnes detractiones, sicut modo geniti infantes, etc. et paulo post: Vos autem genus electū, regale sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis; vt virtute eius annuncietis, qui de tenebris vos vocauit in admirabile lumen suum etc. Dominica verò in octaua Paschę, quę in Albis depositis dicebatur, mane antequam albas vestes deponerent, adhuc albis vestiti ad Ecclesiam confluebant, quibus Sacerdotes Missã decantabant re illi maximè appositam, sic enim Introitus incipit; Quasi modo geniti infantes rationabile, sine dolo lac concupiscite etc. et epistolam Iohannis; Charissimi, omne quod natum est ex Deo vincit mundum; et hæc est victoria quę vincit mundum, fides nostra. Quis est autem qui vincit mundum, nisi qui credit quoniã IESVS est Filius.

Filius Dei? Hic est qui venit per aquam et sanguinem IESVS CHRISTVS . Item Evangelij lectionem ex S. Ioanne, de apparitione Christi resuscitati, et Thomæ incredulitate, vbi postea concluditur; Beati qui non viderunt et crediderunt etc. et paulo post; Hęc autem scripta sūt, vt credatis quia IESVS CHRISTVS est Filius Dei, vt credentes vitā habeatis, in nomine eius. Sicut itaque in precedentibus diebus quibus baptizabantur, multoties aquæ et regenerationis mētio est; sic hoc die in Officio Missæ post adeptum Baptisma, non nisi fides, fides, fides inculcatur, et in fide perseuerantia. Finita verò. Missa & sacra concione, omnes Baptizati domos reuertebātur proprias, vestesq; albas exuebāt, à quibus hęc dies Dominica in Albis depositis dicitur. Hęc autem omnia pluribus forte, quā par erat, verbis explicavi, quod feci, vt & res apertius cognosceretur, a qua consuetudo benedicendi Agnos Dei manavit de qua paulo post sum tractaturus; et ne tam digna mysteria obscura iam facta ignorentur, simulq; vt ostenderem totam Paschalem hebdomadam à veteribus fuisse feriando ex Pontificum decretis transactam; quod etiā præcipiūt Imperatores Carolus Magnus, et Hludouicus Pius Augusti in legibus suis, quas supra citavi in capite de Feriarum obseruatione. His finitis
ante.

antequã ad explicationẽ benedictionis Agno-
rũ Dei deueniã, libet Pontij Paulini versus su-
bijcere, quibus describit Baptismũ, sunt autẽ hi

*Inde parens sacro ducit de fonte sacerdos
Infantes niueos, corpore, corde, habitu;
Circumdatq; rudes festis altaribus agnos,
Pura salutiferis imbuit ora cibus;
Hinc senior sociæ congaudet turba caterua,
Alleluia nouis balat ouile choris.*

His igitur auctoritatibus satis confirmatum
esse existimo solemne baptisma in Paschate et
Pentecoste fieri solitum. Quum igitur ob eam
quam supra dixi rationem hæc baptizandi con-
suetudo paulatim obsolesceret, Romani Ponti-
fices, ne antiquæ & pulcherrimæ cæremoniæ
memoria omnino laberetur in eius consuetu-
dinis memoriam, horum Agnorum Dei be-
nedictionem instituerunt. Quibus benedi-
cendis, omnia fere ea peragunt, quæ veteres sa-
cerdotes Cathæcumenis baptizatis facere so-
lebant. Nulla enim vnquam fuit Ecclesia, quæ
dignioribus significationibus, & typis myste-
ria sua consignarit, quam Romana. Quæ
omnia vt clarius intelligantur, præcipua
quædam subijcere placuit, quibus Romani
Pontifices vtuntur in his Agnis Dei consecrã-
dis, quæ antiquæ baptizandi Catechumenos
institutioni conuenire omninò demonstrabo.

Ac primum de eorumdem formatione verba

C

fa-

faciam, quæ non eadem ratione antiquitus cum ea, quæ nostris temporibus vsurpatur, fuit. Olim enim cera alba pura, ex qua formarentur, parata erat per Magistrum ceræ Palatij Apostolici, & per eos, qui pro se Agnos Dei volebant, ponebaturque prius super altare B. Petri, quam deinceps Subdiaconus quispiam Apostolicus de altari accipiens ad Pontificis Palatium deferebat, ubi loco idoneo, ex ea ipse cum alijs Subdiaconis & Acolythis Papæ manibus proprijs formabant Agnos Dei magna cum deuotione, & reuerentia aliquibus necessaria subministrantibus, ceram autem mollificabant cum Oleo sancto, & Chrismatis, quod super fuerat ex anno præterito. deinde Papæ præsentati ab eo benedicebantur, quæ omnia Pont. expensis fiebant. Hoc vero tempore re paululum immutata, Sacrista Papæ cum suis Capellanis, & Clericis Capellæ format ipsos Agnos Dei ex Cereo Paschali anni præteriti, & cera aliunde Papæ expensis allata, illisque non miscetur amplius Oleum sanctum, nec Chrismatis, sed puri, & mundi Papæ præsentantur in cubiculo suo, qui (vt nunc est consuetudo) feria V. infra Octauam Paschæ post auditam, vel dictam Missam in sua priuata ædicula indutus Pontificalibus vestibus eos hac ratione benedi-

dicit; Primū enim benedicit aquā simplicē, quæ
ibidē in vaso magno parata est, benedictione
communi, quæ passim diebus Dominicis vsur-
patur, deinde aliam adijcit orationem, post
in eam infundit Balsamum, & sanctum Chris-
ma ex duabus ampullis in formam Crucis, di-
cens verba Benedictionibus, & Consecratio-
nibus apposita, addito in fine, In nomine
Patris & Filij & Spiritus sancti. Amen. Be-
nedicta & consecrata aqua aliquot orationes
dicit super Agnos Dei, qui ibidē etiā in capsis
parati sunt, quibus Benedictis, Pontifex ac-
cinctus linteo mitratus sedet apud vas aquæ.
Et cubicularij ad eum portant Agnos Dei in
peluibus argenteis, quos Papa immergit in
aquam & prælati astantes eos extrahunt, &
in eisdem peluibus portantur super mensas
mappis candidissimis præparatas, vt siccentur
Quibus gestis Papa super eos rursus alias ora-
tiones dicens, ipsos iterum benedicit. Qui-
bus finitis reponuntur Agni Dei in capsis vs-
que ad Sabbatum in Albis, qui post dictum
Agnus Dei illius missæ postea distribuuntur.
Orationes autem ipsas, siue eorum benedi-
ctiones, quæ multæ, & longæ sunt, idcirco non
posui, quod omnibus facile est eas in Libro Cæ-
remoniarum S.R.E. videre. Sabbato igitur in

Albis dicto, Agnus Dei, Missa diei in Capella Papæ à Presbytero Cardinali celebratur. Pontifici sedenti Subdiaconus quispiam Apostolicus sacris vestibus indutus, Crucem cum duobus Ceroferarijs & Thuriferario cum Thuribulo fumiganti præcedentibus, defert lancem plenam Agnis Dei bombyce inuolutis à Sacrista acceptam, quumque fuerit infra ostium Capellæ, genuflexus alta voce dicit. Pater Sancte, isti sunt Agni nouelli, qui annuntiauerunt vobis Alleluia, modo venerunt ad fontes, repleti sunt claritate Alleluia, Cantores tunc alta voce respondent, Deo gratias, Alleluia. Hoc idem iterum, & tertio facit idem Subdiaconus, eosque Pontifici præsentat craterem ipsum manibus tenēs, qui statim ab ipso Papa omnibus Cardinalibus primū, deinde Prælati, & alijs minorum ordinum per ordinem distribuuntur, incipiēdo à dignioribus, qui maxima cum reuerentia, & deuotione eos à Pontifice genuflexi accipiunt in Mitris, vel capitijs suis, ne eos manibus attrectent. Finita distributione Papa lotis manibus, reliquum Missæ audit, & ea finita in Palatium reuertitur. Tunc vero ab aliquibus Pontificis familiaribus, quibus id demandatum fuerit, omnibus fidelibus distribuuntur, à quibus in Lararijs suis sanctissime
fer-

seruatur. Atque hæc est summa huius cæremonia, quam antiquæ baptizandi consuetudini conuenire his rationibus constat. Ante omnia enim hæc Agnorum Dei benedictio, baptizatio appellari solet, quemadmodum & Catechumenorum baptismus dicebatur, non celebratur nisi infra Octauam Paschæ, vt olim baptismus: illa deinde verba: Isti sunt agni nouelli, qui annuntiauerunt vobis Alleluia &c. alludunt ad antiquam cæremoniam, qua Catechumeni coram Episcopo, Alleluia in Ecclesia cantabant: dicuntur agni, vt etiam Catechumeni, nam agnus est omnium animalium mitissimus, vt debent esse fideles. Hoc autem habes apud Pontium Paulinum his versibus; quos etiam supra citauit.

Circundatque rudes festis altaribus agnos, itemq.

Alleluia nouis balat ouile choris:

Hic autem typus illius veteris baptizandi in Pascha consuetudinis ideo in his orbibus cereis benedicendis potissimum remansit, vt opinor quod his, qui antiquitus in Pascha baptizabantur, dabatur Bulla cerea candidissima cum imagine agni, quæ è collo ante pectus pendeat, ea confecta erat ex Chrismate, Oleo sancto, Cereis Paschalibus, & reliquis sacris, quæ superfuerant ex anno præterito, quando omnia ptoxima ante Pascha heb-

C 3 do.

domada renouata erant. Bulla autem erat triumphantium, & ingenuorum puerorum insigne: nam sicut per vestem candidam eos è seruis Diaboli libertos factos IESV Christi significabatur; ita per hanc Bullam, qua antiquitus apud Gentiles tantum triumphantibus, & pueris ingenuis vti permissum erat, demonstrabatur eos ingenuos, & ciues factos esse Paradisi, & de Diabolo triumphatores, agni autem imagine signabantur propter mittem, & humanam eius naturam, vt cognoscerent se tanquam agnos esse debere mites, & in omnibus patientes. Hæc autem ex antiquis Ritualibus, vel Cæremonialibus libris Romano, & Burchardi extracta sunt. De Bulla triumphantium, & ingenuitatis signo, vide multa apud Macrobius libro primo Saturnalium. Eiusmodi autem benedictio ideò non singulis annis celebratur, quòd ad antiquæ consuetudinis memoriam retinendam visum est Sanctis Patribus satis sufficere, si singulo septennio fieret; vel vt ob eorumdem raritatem, maiori in pretio, & veneratione apud fideles essent Processu temporis hominum pia credulitas, & sancta religio multa his Agnis Dei consecratis, & miranda attribuit, quæ postea comperta, & re ipsa comprobata maiorem ipsis venerationem attulere. Sanè extant ver-

sus

sus Urbani Papæ V. ad Imp. Constantinopolitanum cum his Agnis Dei missi; quibus miracula, & commoda, quæ Deus Optimus Max. Christianis continuo concedit per horum cereorum venerationem, continentur, qui sunt hi.

*Balsamus, & cera munda cum chrismatibus unda
Conficiunt Agnum, quod munus do tibi magnum,
Fonte velut natum, per mystica sanctificatum,
Fulgura de sursum depellis, & omne malignum,
Peccatum frangit ut Christi sanguis, & angit,
Pregnans servatur, à væ partus liberatur,
Dona parat dignis, virtutem destruit ignis,
Portatus mundè de fluctibus eripit unda.*

Hæc eadem eleganti & erudito carmine explicavit Ianus Vitalis poëta celebris, cuius exemplum, quod dignum est visum, ut hoc loco apponeretur, sequens est.

*Candida cera Dei, diuini ope numinis Agnos
Agnos nouellos conficit,
Adduntur succo mox Balsama pinguis oliui,
Et lympha puri gurgitis,
Conceptis verbis, arcano & munere sacrat
Romanus illos Pontifex,
Et quia designant nobis mysteria summi
Agni polorum Principis,
Restituit nobis proprio qui funere vitam,
Agni rogat Vicarius.
Ventorum ut rabiem excutiant, pelagique procellas,
Ictusque frangant fulminum,
Vt Stygios nostris pellant à sedibus hostes,
Ut fæda tergant crimina,
Cunctantem educant utero de sospite foetum,
Matris dolores abrogent.*

C 4

Flam-

*Flammaram extinguant incendia dira , bonisque
 Opes honoris augeant ;
 Preterea mortis horrenda pericula tollant ,
 Mortis repente concite ,
 Sit victor quisquis pugnans dat laudis honores
 Agnis nouellis debitos ,
 Exorent nobis diuini numinis auram
 Opis sequestres celitum ,
 Omnia sint votis nostris , atque omnia possint
 Culti fideli Spiritu ;
 Vt sunt in se ipsis pars totum quelibet ; utque est
 Totum illud absque partibus ,
 Hac rogat , & sanctis undis simul abluit agnos
 Pastor gregis mortalium .*

Hæc porrò omnia ita esse procul dubio ab
 omnibus, pijs credenda sunt. Quid autem non
 potest fides , si tamen cum fide accipiant , &
 tanquam Deo dignum munus venerentur ?

COROL.